ӘДӘБИЈЈАТ ВӘ ИНЧӘСӘНӘТ

27 ијул
1984-чү ил
№ 30 (2113)

ДОСТ СӨЗҮ

МӘН Анатоли Алексинин јарадычылығыны үрәкдән севирәм. «Гардашым кларнетдә чалыр» пјесини Бакыда М. Горки адына Кәнч Тамашачылар Театры тамашаја гојмушду. Салон һәмишә долу олурду.

Тәсадүфән Ф. Көчәрли адына республика ушаг китабханасындан А. Алексинин Азәрбајчан дилиндә чыхан китабларыны истәдим. Бунунла әлагәдар јазычынын бизим кәнч охучулар тәрәфиндән нечә гаршыланмасы илә марагландым. Китабханачы узун-узады тә'рифләр демәди, сусуб һараса кетди, гајыдыб, демәк олар ки, әзилмиш, көһнәлмиш, һәтта бир нечә вәрәги чырылмыш китаблары көстәрди вә деди ки, бунлар һеч заман рәфдә јатыб галмыр.

Анатоли Алексин тәбии јазычыдыр, мөвзусуна сәдагәтлидир, ән үмдәси исә бүтүн повестләриндә инчә психоложи мәгамлар, нүанслар, бу нүансларын магнит кими бир-биринә чәкән дујғулар, һиссләр чох күчлүдүр. Бу әсәрләрдә бош, мә'насыз тәсвирләр јохдур, һәр шеј — һәтта ади чүмләләр белә бир-бири илә зәнчир кими бағлыдыр. Бә'зән көзләнилмәз ракурсларла гаршылашырсан, бунлар елә тәбии баш верир ки, һәјатын өзүндә олдуғу кими, шүбһә етмәдән инанырсан. Ахыра јахын повестин нә илә гуртарачағыны билмирсән, бирдән елә дөнүш башланыр, елә көзләнилмәз сонлугла гуртарыр ки, бә'зән бир новелла тә'сирини бағышлајыр, үмумијјәтлә, А. Алексинин повестләриндә новеллада олан көзләнилмәз дөнүмләр чохдур, амма бунлар һәјатла вә психоложи инчәликләрлә бағлы олдуғу үчүн һәм јеринә дүшүр, һәм дә тәбии сәсләнир. Мәсәлән, «Арха чәбһәдә олдуғу кими» повестиндә верилән һадисәләр, әһвалатлар... Јахуд «Бешинчи сырада үчүнчү» повестиндә Вања Беловун мүһарибәнин ән чәтин вахтында нимдәчәсинә һәлак олмасы һәгигәтән көзләнилмәз верилмишдир. Амма нечә дә јериндәдир, нечә дә инандырычыдыр! Онун ушаглыг илләриндәки һәјаты күчлү, мараглы көстәрилдијиндән инанырсан ки, Вања Белов анчаг белә гәһрәманчасына һәрәкәт едәр, өзүнү гурбан верә биләрди.

Мәһз бу көзләнилмәзлик вә тәбиилик бүтүн повестләрин руһунда, чанында, варлығында вардыр. Повестләр тәбии штрихләрлә, деталларла, јеринә дүшән мә'налы мә'луматларла зәнкиндир, бунлар да үмуми сүжетлә, һадисәләрлә елә кип бағланыр ки, мөһкәм бирләшиб үмуми композисијада мәркәзләшир.

Мән һәмишә севдијим јазычы илә јахындан таныш олмаға горхмушам. Чүнки јахшы, мүсбәт тәәссүратымын позулмасындан еһтијат етмишәм. Анчаг Анатоли Алексинлә танышлыг мәним она бәсләдијим һүсн-рәғбәти гат-гат артырмышдыр. Чүнки өзү дә гәһрәманлары кими мәрддир, сон дәрәчә хејирхаһдыр, һәссасдыр вә алиҹәнабдыр. Мүхтәлиф јерләрдә, хүсусилә мәктәбләрдә А. Алексинлә әлагәдар суаллар вериләндә, һәм мүәллифин өзүнә, һәм дә јарадычылығына бәсләдијим мәһәббәт вә һүсн-рәғбәтлә онлара чаваблар верирәм.

Тофиг МАҺМУД